

VU Research Portal

Gebruikersbehoefte IC11 - Socio-economic scenarios for climate assessments

Eeltink, W.; van Drunen, M.A.

2008

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Eeltink, W., & van Drunen, M. A. (2008). *Gebruikersbehoefte IC11 - Socio-economic scenarios for climate assessments*. (IVM Report; No. W-08/32). Instituut voor Milieuvraagstukken.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Gebruikersbehoeftes IC11 Socio-economic Scenarios for Climate Assessments

Wendy Eeltink

Michiel van Drunen

Rapport W-08/32

5 december 2008

IVM

Instituut voor Milieuvraagstukken
Vrije Universiteit
De Boelelaan 1087
1081 HV Amsterdam

Tel. 020-5989 555

Fax. 020-5989 553

E-mail: info@ivm.falw.vu.nl

Copyright © 2008 Instituut voor Milieuvraagstukken

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de houder van het auteursrecht.

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Algemene reacties	4
3. Specifieke antwoorden	6
3.1 Wij zijn bezig om de informatie van scenariostudies als WLO weer te geven in de vorm van tabellen. Kunt u dit soort gegevens gebruiken in project X?	6
3.2 Welke domeinen (economische sectoren, thema's) zijn voor project X van belang?	7
3.3 Welke ruimtelijke schalen en termijnen zijn voor project X van belang?	8
3.4 Heeft project X: a. Zelf sociaal-economische scenario's ontwikkeld of toegepast? b. Zo ja, welke? c. Als WLO is toegepast, welke (combinaties van) deelscenario's?	8
3.5 Welke andere kentallen over toekomstbeelden zijn voor project X van belang?	9
3.6 De tabellen op www.climatescenarios.nl zijn gemaakt in een Wiki, dat wil zeggen dat u ook bijdragen kan leveren aan de tabellen. Zou uw project zo'n bijdrage willen of kunnen geven?	10
4. Conclusies	12

1. Inleiding

In het kader van het project Klimaat voor Ruimte (KvR) project IC11 Socio-economic Scenarios for Climate Assessments hebben wij een kort onderzoek gedaan naar de behoeftes van KvR-projectleiders aangaande socio-economische scenario's. Wij hebben eerst negentien projecten geïdentificeerd die volgens ons iets te maken hebben met socio-economische scenario's op basis van de gegeven in de KvR projectendatabase. We hebben van deze projecten de projectleider of een andere contactpersoon benaderd via e-mail en hen verzocht om een lijst met vragen te beantwoorden. Als zij niet antwoordden hebben we telefonisch met hen contact opgenomen.

De volgende onderzoekers zijn benaderd:

1. Peter van Bodegom: project A1 (Biodiversiteit in een veranderende wereld: voorspellingen van vegetatiedynamiek);
2. Claire Vos: project A2 (Adaptatie van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS));
3. Alison Gilbert: project A6 (Klimaat gerelateerde veranderingen van het NCP-ecosysteem en consequenties voor toekomstige ruimtelijke planning);
4. Gert Becker: project A7 (Aanpassing aan weersextremen in grensoverschrijdende stroomgebieden);
5. Piet Rietveld: project A8 (Gevolgen van klimaatverandering voor de transportsector);
6. Laurens Bouwer: project A9 (Financiële arrangementen voor rampschade bij klimaatverandering);
7. Jeroen Aerts: project A13 (Aandacht voor Veiligheid: definitiefase);
8. Marco van Steekelenburg: project A14 (Hotspot Zuidplaspolder);
9. Jan Schouw: project A16 (Hotspot Tilburg);
10. Bert Enserink: project A17 (Dialoogproject Klimaat in de stad);
11. Rob Roggema: project A18 (Hotspot Groningen);
12. Johan Sanders: project ME4 (Een geïntegreerd raamwerk voor de beoordeling van ruimtelijke en gerelateerde gevolgen van een verhoogde implementatie van biomassaketens);
13. Ron Janssen: project ME6 (Hulpmiddelen voor het maken van ruimtelijke keuzes voor de toekomst van de Veenweidegebieden);
14. Erik Koomen: project IC3 (Landgebruiksontwikkelingen in een veranderend klimaat (LANDS));
15. Ekko van Ierland: project IC5 (Kosten-baten analyse van adaptatie en mitigatie mogelijkheden voor klimaatveranderingen: methoden en toepassingen);
16. Joop de Boer: project IC10 (Communiceren over klimaatverandering: methoden om risico's en kansen inzichtelijk te maken);
17. Joyeeta Gupta: project IC12 (Instituten voor adaptatie: Is de Nederlandse institutionele structuur in staat zich aan te passen aan klimaatverandering?);
18. Peter van Oppen: project COM 22 (Definitiestudie Hitte in de stad);
19. Janette Bessembinder: project CS 7 (Op maat maken van klimaatscenario's (tailoring)).

Wij hebben hen de volgende vragen gesteld:

1. Wij zijn bezig om de informatie van scenariostudies als WLO weer te geven in de vorm van tabellen. Kunt u dit soort gegevens gebruiken in project X?
2. Welke domeinen (economische sectoren, thema's) zijn voor project X van belang?
3. Welke ruimtelijke schalen en termijnen zijn voor project X van belang?
4. Heeft project X
  - a. Zelf sociaal-economische scenario's ontwikkeld of toegepast.
  - b. Zo ja, welke?
  - c. Als Welvaart en Leefomgeving is toegepast, welke (combinaties van) deelscenario's?
5. Welke andere kentallen over toekomstbeelden zijn voor project X van belang?
6. De tabellen op www.climatescenarios.nl zijn gemaakt in een Wiki, dat wil zeggen dat u ook bijdragen kan leveren aan de tabellen. Zou uw project zo'n bijdrage willen of kunnen geven?

Op de volgende pagina's staan eerst algemene reacties op onze vragen, daarna volgt er een overzicht van de verschillende antwoorden per vraag. Claire Vos (A2), Alison Gilbert (A6), Rob Roggema (A18), Johan Sanders (ME4) en Ron Janssen (ME6) hebben om uiteenlopende redenen niet meegewerkt aan ons onderzoek.

2. Algemene reacties

A1 – Peter van Bodegom

Om heel eerlijk te zijn, kijken we vooral naar potentiële vegetatiepatronen en schakelen we alle socio-economische scenario's uit. Waar we wel in geïnteresseerd zijn, zijn de hydrologische scenario's (zoals water storage in de climate scenarios). Die hebben wel potentieel invloed op de voorspellingen die wij doen. Verder gebruiken we noch ontwikkelen we socio-economische scenario's.

A14 – Marco van Steekelenburg

In principe zijn wij geïnteresseerd om de kennis uit IC11 toe te passen in ons onderzoek, al zijn wij reeds in een afrondende fase, en kunnen we niet alles meer doen wat we van plan waren. Wellicht is het zinvol, om binnenkort eens rond de tafel te gaan zitten, om deze zaken verder door te spreken.

A16 – Jan Schouw

Ik ben pas laat in contact gekomen met dit onderzoek. Eigenlijk wat te laat om nog te kunnen gebruiken/toepassen. Bovendien staan de scenario's toch wat ver af van de praktijk waar ik in werk. Ik zou het de moeite waard vinden om nog eens na te gaan in hoeverre het klimaatprogramma dat wij nu ontwikkelen, kan worden gelegd tegen de overwegingen uit de welvaart/leefomgeving scenario's. Denk je dat dit nog mogelijk zou zijn? In onze planning gaan we tegen de zomer 2008 het programma afronden. Voor die tijd zou ik nog graag een soort expert meeting willen organiseren over het programma.

IC3 – Erik Koomen

Wij zijn binnen het LANDS project zeer actief met de bestaande WLO-scenario's en gebruiken deze voor simulaties van toekomstig grondgebruik. Zie http://www.feweb.vu.nl/gis/research/LUCAS/publications/docs/Riedijk_etal_2007_LANDS_integrated_scenarios.pdf

Wij hebben dus geen behoefte aan meer info over deze scenario's. Sterker nog het rapport uit bovenstaande link vat de scenario's al bondig samen en is naar vele betrokkenen in het KvR programma gestuurd.

Het zou, denk ik, zinvol zijn als jullie daar in deze e-mailinventarisatie melding van zouden maken. De ruimtelijke weerslag van de scenario's zoals wij die met MNP hebben opgesteld is denk ik een belangrijke vertaling van de abstracte WLO-scenario's naar de adaptatiepraktijk van KvR. Hierover zijn inmiddels diverse rapporten en artikelen geschreven, zie: <http://www.feweb.vu.nl/gis/research/LUCAS/projects/LANDS.asp>

IC5 – Ekko van Ierland

Ik denk dat de WLO scenario's op zichzelf voor ons voldoende zijn en waar we extra gegevens nodig hebben kunnen we die opzoeken voor IC5.

COM22 – Peter van Oppen

Het definitieproject COM22 "Hitte in de Stad" kijkt naar de gevolgen van de klimaatscenario's ten aanzien van oververhitting van de gebouwde omgeving en kosteneffectieve maatregelen bij ruimtelijke planning en woningontwerp. Sociaal-economische kwesties komen niet aan bod. Op dit moment voorzie ik geen input van COM22 in de WIKI.

CS7 – Janette Bessembinder

Ik moet zeggen dat ik wel enigszins verbaasd was door het mailtje, omdat ik denk dat de behoefte aan gegevens eerder andersom ligt. Als KNMI kunnen we gegevens over lokaal landgebruik in de toekomst niet of nauwelijks voor ons werk gebruiken. Dat neemt niet weg dat die gegevens (sociaal-economische-technologische ontwikkelingen) voor een impactanalyse in de toekomst van belang zijn. Daar ligt alleen niet onze expertise. Ik probeer mensen die bij ons komen voor gegevens wel altijd te wijzen op mogelijke andere ontwikkelingen in de toekomst die van belang zijn, naast klimaatverandering, en ze door te verwijzen naar die organisaties/personen die ze daar wel mee verder kunnen helpen.

3. Specifieke antwoorden

3.1 Wij zijn bezig om de informatie van scenariostudies als WLO weer te geven in de vorm van tabellen. Kunt u dit soort gegevens gebruiken in project X?

- A7: Ja.
- A8: Ja
- A9: Dit soort gegeven kan ik zeker gebruiken in mijn project. Ik ben ook van plan de WLO scenario's te gaan gebruiken.
- A13: Ja
- A14: Jazeker, in de fase 1 van ons onderzoek. Fase 1 betreft diverse onderzoekslijnen, en mbt tot het bredere perspectief, waarin de ZPP binnen het kader van overstromingsrisico in breder perspectief geplaatst wordt, dwz, in vergelijking met andere polders in West Nederland. Hierbij is de bedoeling dat ook de socio-economische scenario's mee genomen worden. Echter liggen we flink achter op schema en ben ik bang dat we dit onderdeel zullen moeten schrappen. In fase 2, het ontwerpdeel en fase 3, waar het om een MKBA gaat met een tijdshorizon van 100 jaar. Hierbij worden deze scenario's niet toegepast
- A16: De gegevens zijn beperkt bruikbaar; met name bij het agenderen, en *mindsetten* van deelnemers. Ze zijn te grof om toe te kunnen passen in onze eigen uitwerkingen.
- A17: Ik moet allereerst even zeggen dat ik hier een beetje dubbel in sta. Als beleidsanalist heb ik veel met beleids- en omgevingsscenario's gewerkt en heb ik ernstige twijfels bij de manier waarop jullie deze scenarios vormgeven en doorrekenen; veel van jullie werk is gebaseerd op trendextrapolaties terwijl mijns inziens de onzekerheden veel fundamenteeler zijn en grotere verschuivingen teweeg kunnen brengen dan een tiende graad erbij of eraf zullen veroorzaken. Alle scenario's die ik zie zijn van die consensus scenario's; heel Nederland/ Europa moet er blij mee zijn en ze denkbaar/realistisch vinden terwijl plausibel eigenlijk genoeg zou moeten zijn? Volgens mij zitten jullie in de 'waarschijnlijkheidsval' - als je je het niet voor kan stellen zal het wel niet waar kunnen zijn?
- IC10: Dit project ontwikkelt zelf geen scenario's, en maakt er ook niet direct gebruik van. Het is een communicatie project, dat wil zeggen dat wij een faciliterende rol hebben, en het dus afhankelijk is van wat de betrokken partijen leveren en van belang vinden.
- CS 7: Op maat maken van klimaatscenario's? Dit soort gegevens gebruiken wij als KNMI niet binnen het CS7 project. Hoogstens komt het voor dat de

partners waar wij mee samenwerken deze gegevens goed kunnen gebruiken. Ik verwijs ze dan naar de WLO-scenario. Het is wel mooi dat deze nu via de website beschikbaar komen.

Als input van klimaatmodellen worden mondiale emissiescenario's gebruikt en voor zover ik weet wordt er een gebruik gemaakt van uit sociaal-economische scenario's afgeleide emissiescenario's op de schaal van Nederland of zelfs Europa.

Misschien dat er voor enkele toepassingen in de toekomst gegevens over landgebruik in de toekomst interessant zijn. Maar op het moment wordt in klimaatmodellen alleen gebruik gemaakt van een vrij grove beschrijving van landgebruik/relief.

3.2 Welke domeinen (economische sectoren, thema's) zijn voor project X van belang?

- A7: Landgebruik en dingen over water zijn van belang.
- A8: Ik neem hier even aan dat je doelt op de thema's die zijn opgenomen in de scenario's. Met name zijn wij geïnteresseerd in: Demography; Economy; Spatial developments (met name mobility en congestion).
- A9: Met name van belang zijn de particuliere en commerciële sector. Voor een model waar ik potentiële schade door overstromingen mee bereken wil ik graag weten wat de waarde is van productie (GDP bijv.) en kapitaalgoederen (inboedels, productiegoederen). Daarnaast zijn bedrijven-aantallen en bevolkingsgegevens (met name inwoneraantallen en huishoudenomvang) van belang. Zullen die beschikbaar zijn?
- A13: Allemaal
- A16: In het klimaatprogramma dat we nu in concept ontwikkelen, zijn nu gerubriceerd volgens de volgende thema's: gebouwde omgeving (met name energiegebruik), ruimtelijke ordening en klimaateffecten, gezondheid, lokale energieopwekking, instrumenten (communicatie, kennis). De volgende economische sectoren komen in beeld: bouwsector, transport, agrarische sector, gemeentelijke bedrijf, financiële sector, recreatiesector.
- A17: Voor ons zijn dat: energie, ruimte, landschap, maar ook veranderingen in sociaal-economische en productie sectoren; voor 'klimaat en de stad' is ook een mensgericht/ belevingsgericht verhaal belangrijk: de zomer van 2006 als standaardzomer - wat betekent dat?
- CS 7: Wij krijgen vragen uit zeer veel verschillende sectoren. Het meest nog wel uit de water sector, maar ook uit de energiesector, transport, volksgezondheid, landbouw, natuur, etc.

3.3 Welke ruimtelijke schalen en termijnen zijn voor project X van belang?

- A7: Het stroomgebied van de Rijn. Dus international, zowel gebieden van Nederland als van Duitsland.
- A8: Zowel Nederland in zijn geheel als de onderscheiden regio's zijn interessant. Echter, ook ontwikkelingen in het buitenland (met name met het oog op internationale goederenstromen) zijn van belang. Zo richt Olaf Jonkeren zich bijvoorbeeld vooral op de Rijncorridor.
- A9: Het zou goed zijn als deze ook informatie ruimtelijk, bijv. op NUTS 2 of 3 niveau beschikbaar zou zijn. Voor impact studies is deze ruimtelijke differentiatie van groot belang. Er is in elk geval al onderscheid tussen Randstad en transition zone. Kan dat nog verder worden gedifferentieerd, naar andere provincies?
- A13: Nationale schaal
- A14: Ruimtelijk schalen: NL (r=100km), Randstad (r=30km), Zuidvleugel/aggl.Rotterdam (r=10km), en Zuidplaspolder (r=3km). Termijn: we gaan uit van de knmi '06 scenario's, met termijnen van 50 en 100 jaar.
- A16: Mondiaal/landelijk: probleemdefinitie. Regionaal: geo-hydrologisch / ecologisch systeem en klimaateffecten. Sturing vanuit de samenwerkende overheden. Stedelijk weefsel: energievoorziening, watersysteem, sturing van klimaatprogramma. Wijk/stadsdeel niveau: klimaatbestendig bouwen, watersysteem, energie-voorziening, betrokkenheid bewoners Gebouw: klimaatbestendig bouwen, kwaliteit gebouwen, betrokkenheid
- A17: Wij zitten op lokale schaalniveaus; beginnend bij het gebouw, naar de straat, buurt, stad en maximaal tot de regio en daarbij denk je dan aan Arnhem-Nijmegen, de Noordvleugel van de Randstad en zo.
- CS 7: Tijdshorizon: alles van 5-10 jaar vooruit tot meer dan 100 jaar vooruit. Ruimtelijke schalen: vragenstellers die bij ons komen willen vaak graag een zeer hoge ruimtelijke schaal (vanaf 50 m?), maar dat kunnen wij wat betreft klimaatdata niet aanleveren. Daarvoor beginnen wij vanaf 10 bij 10 km. Regionale klimaatmodellen draaien nu steeds vaker op resoluties van ong. 20 bij 20 km, maar tot voor een aantal jaren was dat nog 50 bij 50 km.

3.4 Heeft project X:

- a. Zelf sociaal-economische scenario's ontwikkeld of toegepast?**
b. Zo ja, welke?
c. Als WLO is toegepast, welke (combinaties van) deelscenario's?

- A7: Ja, er worden zelf scenario's ontwikkeld.
- A8: Niet ontwikkeld en nog niet toegepast.
- A9: Nee, niet ontwikkeld, ga wel WLO toepassen, waarschijnlijk meest extreme (GE en RC), maar mogelijk alle vier.

- A13: Ja. We hebben de WLO scenarios doorgetrokken naar 2100. We hebben de GE en RC scenarios gebruikt en doorgetrokken naar 2100
- A14: Ja, 3 scenario's voor ontwikkeling in de ZPP
- A16: Nee, nvt, nee
- A17: Nee, niet echt, wel van belang is de discussie over Human Comfort: inderdaad fysiek welbevinden, zo iets als de gevoelstemperatuur van het KNMI - daar is dus een samenhang met luchtvochtigheid, beschaduwning, temperatuur, stof, straling enerzijds en (economische en fysieke) activiteiten anderzijds.
- IC10: Nee
- CS 7: Nee, nvt, nvt

3.5 Welke andere kentallen over toekomstbeelden zijn voor project X van belang?

- A7: Cijfers die te maken hebben met hoogwater en waterzekerheid. Cijfers over Duitsland en grensgebieden zouden ook nuttig kunnen zijn.
- A8: Kengetallen over: toekomstige transportstromen, vooral vanaf de haven Rotterdam naar het achterland, liefst ook nog per modaliteit (binnenvaart, weg, spoor).
- A9: Geen speciale belangrijke kentallen. Zijn klimaat en WLO scenarios hier ook gekoppeld?
- A13: Met name de economische groei en de bevolkingsgroei.
- A14: Indien wij nog tijd vinden om de scenario's toe te passen. zouden wij behoefte hebben aan ruimtelijke scenario's, demografische scenario's, vertaald naar woningvoorkeuren, en of migratiepatronen. Ook is het interessant om ook de huidige cijfers erbij te zetten, zodat een vergelijking makkelijker te maken is.
- A16: Wij hebben tot nu toe alleen gewerkt met de klimaat-scenario's van het KNMI.
- A17: Nou, wat zijn de kosten en baten van adaptieve maatregelen? In vergelijking tot mitigatie, ten opzicht van elkaar en in hoeverre versterken die kosten en baten elkaar voor mitigatie en adaptatie Interessant zijn ook de temperatuurverschillen tussen stad/stedelijke gebieden en de landelijke omgeving. We meten de temperatuur op vliegvelden en langs onze grenzen en niet in de stad. We weten dat het in London 's zomers (met name 's nachts) wel 8-10 graden warmer kan zijn dan in de omgeving?! Hoe warm worden onze steden straks? Ook van belang de stralingsintensiteit, isolatie, beschaduwning en albedo-effecten: wat leveren die op aan warmte en aan reductie neerslagintensiteiten en veranderende patronen - effect op/voor watersysteem Windkracht/windrichting - zijn onze (hoge) gebouwen stevig genoeg?

IC10: Niks

CS 7: Kentallen over toekomstbeelden zijn voor ons eigenlijk alleen van belang voor onze communicatie met gebruikers van klimaatgegevens om: 1. Het verband uit te leggen tussen sociaal-economische ontwikkelingen en mogelijke klimaatveranderingen; 2. uit te leggen dat niet alleen klimaatverandering zorgt voor veranderingen in onze omgeving (sommigen hebben de neiging om bijv. alle wateroverlast maar toe te schrijven aan klimaatverandering, terwijl meer verharding, intensiever gebruik van wegen, etc. ook sterk meespeelt bij de mate van wateroverlast en hoe deze wordt ervaren).

3.6 De tabellen op www.climatescenarios.nl zijn gemaakt in een Wiki, dat wil zeggen dat u ook bijdragen kan leveren aan de tabellen. Zou uw project zo'n bijdrage willen of kunnen geven?

A7: Ja. Hij komt verder met het idee om naast de WLO en SRES scenario's ook de Engelse foresight scenario's en de GEO4 (Global Environment Outlook) scenario's op de website te plaatsen, voor een volledig beeld en het zou de mogelijkheid kunnen geven bepaalde dingen te vergelijken.

A8: In principe is die bereidheid er.

A9: Wiki is zeker nuttig. Ik weet nog niet of A9 een concrete bijdrage kan leveren. Mogelijk als we zelf informatie gaan genereren over inboedels, huishoudens, e.d.

A13: Ja

A14: Mogelijk voor de lagere schaalniveau's

A16: Zeker.

A17: Zoals gezegd zijn we (nog) niet kwantitatief bezig. We willen wel een meteoproject voor de stad opzetten, waar we op straat/wijk niveau kunnen meten - dat project zit in het cluster 'klimaat en de stad' en daarvoor is Bert van Hove van de WUR een concept ToR aan het maken.

IC10: Ja wel, maar dit ligt uiteraard aan de info die door de betrokken partijen geleverd wordt. Er zal dan ongetwijfeld contact opgenomen worden met Michiel van Drunen.

CS 7: Niet wat betreft data over sociaal-economische scenario's. Ik vind het trouwens zeer verwarrend dat de website "climatescenarios" wordt genoemd, terwijl het om sociaal-economische scenario's gaat. Ik weet wel dat het de bedoeling is dat op termijn deze sociaal-economische scenario's worden gekoppeld/gecombineerd met klimaatscenario's (ben ik ook helemaal voor), maar ik weet uit eigen ervaring met "gebruikers" dat de term "scenario's" en "klimaatscenario's" al heel veel verwarring oplevert. Nu wordt het nog moeilijker gemaakt voor de uiteindelijke gebruikers. Als de website "toekomstscenario's" was genoemd dan had het de lading, nu en in de toekomst, goed gedekt. Nu is het eigenlijk misleidend (ik

weet dat dat niet zo bedoeld is, maar zo zal het voor veel geïnteresseerden wel overkomen. Vanuit het KNMI hebben we bij het uitbrengen van de klimaatscenario's vanaf het begin proberen duidelijk te maken wat het verschil en het verband is tussen klimaatscenario's en sociaal-economische scenario's (zie stukje over relatie met MNP-scenario's in de brochure over de klimaatscenario's). Ik zou jullie aanraden om zo snel mogelijk op de website een stuk te zetten over de verschillen en verbanden tussen de typen toekomst scenario's. Afgelopen donderdag heb ik het er met Eric Komen ook nog even over gehad dat het gebruik van de termen "G"scenario en "W"scenario voor de sociaal-economische scenario's "Regional communities" en "Global economy" zeer verwarrend is, zeker nu er niet of nauwelijks klimaatgegevens in deze scenario's verwerkt zijn (op de website wordt gesuggereerd dat er wel klimaatverandering/temperatuurstijging in de sociaal-economische scenario's is verwerkt, maar ik heb dat nergens in het WLO-rapport terug kunnen vinden, alleen iets over waterveiligheid m.b.t. klimaatverandering). Ik zou er voor pleiten (vanwege de duidelijkheid voor gebruikers) om in de toekomst gecombineerde scenario's namen te geven als "A1-W", "A1-W+", etc.

4. Conclusies

Op basis van dit onderzoek kunnen we de volgende conclusies trekken:

Slechts een beperkt aantal projectonderzoekers in KvR is serieus geïnteresseerd in socio-economische scenario's.

Slechts acht respondenten geven aan dat ze informatie van scenariostudies als WLO voor hun project kunnen gebruiken. Van hen heeft een respondent (A14) zelf scenario's ontwikkeld voor de Zuidplaspolder en twee respondenten WLO al zelf toegepast (IC3 en IC5). Zeven van hen willen eventueel een bijdrage leveren aan de wiki van IC11.

Zes respondenten geven aan dat ze geen socio-economische scenario's gebruiken in hun onderzoek, terwijl dat gezien hun onderwerp van studie wel opportuun lijkt. Vijf onderzoekers (van de negentien) hebben de enquête niet ingevuld en waren bovendien niet beschikbaar voor een telefonisch interview.

De informatiebehoefte over socio-economische ontwikkeling tussen de projecten loopt sterk uiteen.

De meeste respondenten hebben behoefte aan gegevens over verschillende thema's. Economische ontwikkelingen, bevolkingsomvang en ruimtelijke ontwikkelingen worden een aantal keer genoemd. De benodigde schaalniveaus verschillen sterk per project: van het stroomgebied van de Rijn tot wijkniveau. Als tijdshorizon worden 50 en 100 jaar expliciet genoemd.